

BEHİCE BORAN: ATATÜRKÇÜLÜK “ÇEKİNGEN BİR SOSYALİZM”

11 Ağustos 2025

Yıldırım Koç

Dünyada birçok sosyalizm anlayışı ve uygulamaları (girişimleri) var. Bunlardan birini temel alıp, diğerlerini sosyalist olmamakla suçlamak son derece yanlış.

Ben, Atatürk'ün Türkiye'ye özgü bağımsızlıkçı ve milliyetçi bir sosyalizm anlayışını düşündüğünü ve sağlıklı olduğu dönemdeki çabalarının bu amaca yönelik olduğunu sananlardayım.

Bu görüşü çok daha önceleri savunanlar olduğunu hatırlatmak istiyorum.

Bu kişilerden birisi, birçok kişi epeyce şaşırarak ama, Türkiye sosyalist hareketi tarihinde çok saygın bir yeri olan Behice Boran'dır.

Behice Boran'ın çalışmaları, yine Türkiye sosyalist hareketi tarihinde çok saygın bir yeri olan Nihat Sargın tarafından yayına hazırlandı ve TÜSTAV'ın Sosyal Tarih Yayınları arasında 2010 yılında üç cilt olarak yayımlandı: **Behice Boran, Yazılar, Konuşmalar, Söyleşiler, Savunmalar.**

Behice Boran, eski TKP'nin Atatürk düşmanı söyleminin tam tersine, Atatürkçülüğü “çekingen bir sosyalizm” olarak değerlendirmektedir.

Behice Boran, Vatan Gazetesi'nin 9 Eylül 1962 günlü sayısında “Meseleleri APAÇIK Koymak Gerek” başlıklı yazısında şunları yazdı:

“Benden önce başkalarının da belirttiği üzere, ‘Atatürk ilkeleri’nin dürüstlük ve samimiyetle yorumlanıp uygulanması sosyalizme götürür. Halkçı, köy ve şehir ağalarına karşı, emeği aslî unsur tanıyan bir devletçilik, anti-emperyalist, istiklâlcı, yurttan barış cihanda barış politikasını gerçekten güden bir rejim ancak sosyalist bir rejim olabilir.

“Sade bizim için değil genel bir kural olarak diyebiliriz ki, çağımızda anti-emperyalist millî kurtuluş savaşı yapan bütün toplumlar şu veya bu derecede şuurlanmış, şu veya bu şekilde bürünmüş bir sosyalizme yönelmek zorundadırlar ve gerçekten de hepsinde bu vasıf vardır. ‘Atatürk ilkeleri’ de tam şuurlanmamış, sistemleştirilmemiş ‘çekingen bir sosyalizm’den başka bir şey değildir. Zamanın iç ve dış şartları bu kadarına imkân vermiş. Atatürk sağ olsaydı değişen dünya şartları karşısında ve koyduğu ilkelerin içte gerçekleşmediğini görerek nasıl bir yön tutardı? Bu faydasız bir spekülâsyondan başka bir şey olmaz. Ama meseleyi Atatürk'ün şahsî görüşleri ve davranışı olarak koymamalı. Bir kere Atatürk kendisi bütün yaptıklarını millete mal ederdi, yani büyük önderlerin ancak toplumdaki kuvvetlerden ve eğilimlerden faydalanarak iş gördüklerini ve toplumdaki ileri hamleleri ifade ettiklerini kabul ederdi. Sonra, sanatçı, düşünür olsun, politik lider olsun, kişi ortaya bir eser koydu mu eseri kişinin kendisinden bağımsız bir varlık kazanır ve eser kendi imkânları ve sınırları içinde değerlendirilir.” (Behice Boran, Yazılar, Konuşmalar, Söyleşiler, Savunmalar, Cilt 1, Sosyal Tarih Yay., İstanbul, 2010;476)

“‘Atatürk ilkeleri’ni de onun şahsından, yani sübjektif gaye ve niyetlerinden ayırarak objektif bir şekilde incelemek gerekir. Böyle yapılıncı ‘Atatürk ilkeleri’ zamanın şartlarına göre bir çeşit sosyalizm habercileri olarak belirir. Bunların gerçekleşmemesinin bir sebebi ilkelerin açık ve seçik şekilde sistemleştirilmemiş olması ise, diğer bir sebebi de bu ilkelerin gerçekleşmesi için gerekli sosyal tedbirlerin ve sosyal yapı değişimlerinin yapılmamış olmasıdır.

“Yuvarlak sözlere, kaçamaklara, bulanıklığa hiç kaçmadan açıkça söylemek ve kabul etmek gerekir ki, bugün iki sistem söz konusudur: Kapitalizm, Sosyalizm. Bunlar prototiplerdir. Diğer bütün sistemler bunlara kıyasla değerlendirilir ve bunlardan birine veya diğerine daha yakın, veya onun tarifi sınırları içinde olur. **Atatürkçülük, ilkeleri bakımından, elbette sosyalizmin tarafındadır.**” (Behice Boran, Yazılar, Konuşmalar, Söyleşiler, Savunmalar, Cilt 1, Sosyal Tarih Yay., İstanbul, 2010;476-477)

Behice Boran, Vatan Gazetesi’nin 29 Ekim 1962 tarihli sayısında yer alan “Atatürkçülere Çağrı” yazısında da aynı görüşü şöyle tekrarlıyordu:

“Atatürk İlkeleri ve Sosyalizm

“Atatürk İlkelerini böyle birbirine bağlı, bir bütün halinde alınca, ve bu ilkeleri toplum hayatının, yapısının bütün bölümlerine çelişmelere düşmeksizin teşmil edince, ister istemez sosyalist bir sisteme gidilmiş olur. Atatürk İlkelerinin mantıki ve zaruri neticesi sosyalizmdir. Bunun içindir ki **daha önceki bir yazımda Atatürk İlkelerine sosyalizmin habercileri, tam sistemleştirilmemiş “çekingeng bir sosyalizm” anlayışı demiştim.**” (Behice Boran, Yazılar, Konuşmalar, Söyleşiler, Savunmalar, Cilt 1, Sosyal Tarih Yay., İstanbul, 2010;505)

Günümüzde eski TKP’nin Atatürk düşmanı tavrının açıkça eleştirilerek, Behice Boran’ın yaklaşımının benimsenmesi son derece önemlidir.